

Χάριτι Θεού περιχωρούμε ο ένας τον άλλο

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

**ΑΠΑΝΤΗΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΚ 19/09/2017 ΑΠΑΝΤΗΣΗ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΠΡΕΒΥΤΕΡΟΥ Π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ε. ΒΟΛΟΥΔΑΚΗ
ΣΤΟΝ «ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΤΥΠΟ»
ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΠΟΛΛΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΟΤΗΡΙΩΝ**

Κατ' ἀρχὴν ἡ Ἱ. Μονὴ ζητεῖ συγνώμη ἀπὸ τὸν π. Βασίλειο ἂν ἔγινε παραβίαση τῆς δεοντολογίας, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἰδιος ἡ δὲν κατάλαβε σωστὰ τὰ γραφόμενά του. Δὲν εἶχαμε σκοπὸν νὰ προσβάλουμε κανένα προσωπικά, ἀλλὰ γιὰ δικούς μας λόγους, ὅπως πάλι ἐπισημάνει ὁ Ἰδιος, ἡ Μονὴ ἔκρινε νὰ ἀναρτήσει τὸ ἄρθρο της ἀλλοῦ. Ἡ δὲ αἰτία νὰ ἀπαντήσει τόσο ἀργὰ εἶναι πολὺ ἀπλή· τότε ἦλθε στὴν δική μας ἀντίληψη τὸ ἄρθρο του.

Δυστυχῶς ὅμως πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε καὶ τὸ δυσάρεστο· ἥδη στὴν ἀρχὴ τῆς ἀπαντήσεώς του ὁ π. Βασίλειος ἄδικα κατηγορεῖ τὴν Μονὴ γράφοντας· «Μία πρώτη καὶ γενικὴ παρατήρηση γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς ἀπαντήσεως τῆς Ι.Μ.Β. εἶναι ὅτι ἀποσιωπᾶ ἐντελῶς τὸ κέντρο βάρους τοῦ θέματος τοῦ ἀρθρου μου...[· τὴν] πλάνη ὅτι δὲν κοινωνοῦμε Αἵματος Χριστοῦ, ἐὰν στὸ καθαγιασθὲν περιεχόμενο τοῦ ἀγίου Ποτηρίου προστεθῇ μετὰ τὸν Καθαγιασμὸς καὶ νέα ποσότης Νάματος».

Φαίνεται, ὅτι ξέφυγε τῆς προσοχῆς του αὐτὸς ποὺ ὑπογραμμίζει ἡ Μονὴ στὴν δεύτερη ἥδη παράγραφο· «Μία σταγόνα θείου αἵματος δύναται νὰ καθαγιάσει, ἀν χρειαστεῖ, ὀλόκληρο πέλαγος νάματος, οἷνου δηλαδή. Πάλι **σύμφωνοι**».

Ἡ Μονὴ ἐπίσης δὲν «μετακυλίει τὸ θέμα ἀπὸ τὴν Δογματική του διάσταση στὴν εὐλαβικὴ διαδικασία», ἀλλὰ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ Παράδοση ἐπιτρέπει τὴν χρήση δύο ἥ καὶ περισσοτέρων ἀγίων ποτηρίων ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς θείας Λειτουργίας, ὅταν παραστεῖ ἀνάγκη, καὶ ἐπομένως καὶ τὸν καθαγιασμό τους.

Γιὰ νὰ μὴν κουράζουμε ὅμως τὸν ἀναγνώστη μὲ πολλὰ γράμματα, μὲ τὸ «μοῦ εἴπες» καὶ «σοῦ εἴπα» ἥ ἄλλες λεπτομέρειες, θὰ θέσουμε στὸν εὐλαβέστατο καὶ πολυκάματο Ἱερέα τὶς ἔξῆς ἐρωτήσεις, στὶς ὃποιες θὰ θέλαμε σύντομες καὶ συγκεκριμένες ἀπαντήσεις.

1. Σὲ ποιό ἔγκυρο χειρόγραφο (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Βαρβερινοῦ

- έλληνικοῦ κώδικα 336) γράφει, ὅτι ὁ Ἱερεὺς χύνει ἀπὸ τὸ πρῶτο ἄγιο ποτήριο, ποὺ περιέχει τὸ καθαγιασμένο αἷμα, σταγόνες στ' ἄλλα; Ποιά εἶναι ἡ χειρόγραφη παράδοση ποὺ «βοᾶ»;
2. Ποιός καὶ πότε ἔθεσε ὑπὸ ἐρωτηματικὸ τὸ λειτουργικὸ κῦρος τοῦ ἄγίου Συμεὼν Θεσσαλονίκης (καὶ ἂς ἀναφέρεται «στὸν παρηκμασμένον 15^{ον} αἰῶνα»); Μπορεῖ νὰ ἔχει κάποιες δικές του ἀπόψεις σὲ μερικὰ ἐπὶ μέρους θέματα, ἀλλὰ ὅχι καὶ «νὰ πέφτει τόσο ἔξω» στὸ θέμα τῶν πολλῶν ἄγίων ποτηρίων.
 3. «Ὕπάρχει, ἐπίσης, σύγχυση ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα ἔργων τοῦ ἄγίου Συμεών». Ποιός καὶ πότε ἀπέδειξε, ὅτι τὸ **συγκεκριμένο** ἔργο ἢ τὸ **συγκεκριμένο** χωρίο δὲν εἶναι γνήσιο; Μὲ τὸ «μήπως» καὶ τὸ «ἴσως» δὲν λύνονται τέτοια σοβαρὰ ζητήματα.
 4. Γνωρίζει ὁ π. Βασίλειος, ὅτι τὸ νὰ τελεῖ ὁ διάκονος τὴν Πρόθεση (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εὐχὴ τῆς Προθέσεως, βέβαια) μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Ἀνδίδων; Τὸ δὲ νὰ μνημονεύει μόνος του – ἀπὸ τὴν ἴδια διάταξη τοῦ ἄγίου Φιλοθέου (ἐννοοῦμε στὰ αὐθεντικὰ καὶ ἀρχαιότερα χειρόγραφα); Ἐν μαζὶ μὲ τὸν ἄγ. Συμεὼν ἀμφισβητήσουμε καὶ αὐτούς, τότε εἴμαστε κοντὰ νὰ δημιουργήσουμε «Νέο-όρθοδοξο προτεσταντικὸ λειτουργικὸ κίνημα».
 5. Γιατί ὁ πρωτοπρεσβύτερος δὲν κάνει σχόλια γιὰ τὸ χειρόγραφο ὑπὸ ἀριθμ. 43 τῆς Ι.Μ. Τιμίου Σταυροῦ Ἱεροσολύμων τοῦ 1122;
 6. Ἐν ἀπὸ τὸν 13^{ον} αἰῶνα καὶ πέρα ὑπέστη τὸ Βυζάντιο τὴν λειτουργικὴν παρακμή, τότε γιατί λειτουργεῖ ὅλος ὁ ὁρθόδοξος κόσμος **ἀνεξαιρέτως** βάσει τῆς Διατάξεως τοῦ ἄγίου Φιλοθέου, ποὺ εἶναι τοῦ «παρηκμασμένου» 14^{ου} αἰῶνος; Ἀφοῦ σώζονται διατάξεις καὶ πιὸ παλαιές.
 7. Ποιός καὶ πότε ἀπέδειξε (ὅχι μόνο μὲ τὶς σχετικὲς ἀναλογίες), ὅτι ὁ διάκονος Δημήτριος Γεμιστὸς δὲν ἦταν νοτάριος ἐπὶ δευτέρας πατριαρχίας τοῦ ἄγίου Φιλοθέου καὶ τὸ ὅτι στὴν Πρόθεση δὲν ἀντιγράφει ἐπὶ λέξει κατὰ 75% τὴν Διάταξη τοῦ ἄγίου Φιλοθέου; Καὶ τὰ δύο εἶναι ιστορικά, ἀποδεδειγμένα γεγονότα.
 8. «Ο Δημήτριος Γεμιστός, ὅπως **συμφωνοῦν** βιογράφοι του, ἦταν πατέρας τοῦ γνωστοῦ μας Γεωργίου Γεμιστοῦ». Ἐδῶ ὁ π. Βασίλειος, χρησιμοποιώντας μία ψυχολογικὴ μέθοδο, κάνει λάθος. Κατ’ ἀρχήν, καὶ νὰ ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Πλήθωνα, αὐτὸ δὲν θίγει τὸ κῦρος τῆς Διατάξεως. Ἀλλὰ τὸ ψέμα ἔγκειται στὸ ὅτι καθόλου **δὲν συμφωνοῦν** ὅλοι οἱ βιογράφοι καὶ ἐπιστήμονες. Εἶναι μία ἀπλὴ ὑπόθεση, ποὺ βασίζεται **μόνο σὲ δύο ἔμμεσες** «ἀποδείξεις»· α) στὴν ὅμωνυμία τους, β) στὸ ὅτι ὁ γιὸς τοῦ Γεωργίου λεγόταν Δημήτριος. Μπορεῖ ὁ π. Βασίλειος νὰ παραθέσει τὸ ἐπιστημονικὸ consensus περὶ τοῦ ζητήματος ἢ ἔστω ἄλλα ιστορικὰ στοιχεῖα;
 9. Ο Geoffrey Wainright καὶ Karen B. Westerfield Tucker ἔκτιμοῦν τὸν Δημήτριο Γεμιστὸ ὡς «γραφειοκράτη ἀξιωματοῦχο παρὰ λειτουργιολόγο». Ἐν οἱ δύο

Μεθοδιστὲς κριτὲς θὰ ἀπεκάλυπταν κάποιο λειτουργικὸ σφάλμα τοῦ διακόνου τῆς Ἀγίας Σοφίας, θὰ ἦταν χρήσιμη ἡ παρατήρησή τους στὴν προκείμενη συζήτηση. Ἄλλὰ ἡ κριτική τους ἀφορᾶ τὸν χαρακτῆρα του – πρᾶγμα, κατ’ ἀρχῆν, ἀπὸ τὴν σφαίρα τῆς φαντασίας τους, ἀλλὰ καὶ ποὺ δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὰ λειτουργικὰ θέματα. Δὲν πηγαίνουμε στὸν κουρέα, ὁ ὅποῖος εἶναι φαλακρός; Καὶ γραφειοκράτης νὰ ἦταν, καὶ λαίμαργος, καὶ θυμώδης, δὲν θίγεται ἡ ἀξία τοῦ συγκεκριμένου ἔργου του. Ἄλλὰ ἔστω μία φορὰ ἀν διαβάσει κανεὶς τὴν Διάταξή του, θὰ δεῖ μὲ πόση λεπτομέρεια περιγράφει τὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων. Γνωρίζει δὲ ὅχι μόνο τὴν τοπική, ἀλλὰ καὶ ἄλλες παραδόσεις. Γι’ αὐτὸ σὲ μερικὰ σημεῖα γράφοντας τὰ λεκτέα, προσθέτει· «‘Ἐτεροι δὲ λέγουσι...»» (δηλαδή· ἔμεῖς μὲν κάνουμε ἔτσι, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἄλλη παράδοση). Ἡ ἐρώτηση λοιπόν· Μειώνει τὴν ἀξία τῆς Διατάξεως τοῦ Γεμιστοῦ μία ὑποκειμενικὴ ἐκτίμηση προτεσταντῶν «κληρικῶν», τοῦ μὲν πάστορα, τῆς δὲ «παστορίνας»; Δὲν ἔχουμε ἔμπιστοσύνη σὲ κανένα, ἀπὸ τὸν ἄγ. Συμεὼν Θεσσαλονίκης μέχρι καὶ «τὸν πολὺ» μακαρίτη καθ. Ἱ. Φουντούλη, καὶ παραθέτουμε τὶς **προσωπικὲς ἀπόψεις** ἐκείνων, ποὺ μᾶς θεωροῦν «ἔνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κλάδους»;

Παρεμπιπτόντως, τὸ ὄντως σπουδαῖο ἔργο τοῦ J. Goar δὲν μπορεῖ νὰ θεωρεῖται **κριτικὴ ἔκδοση τῆς Θ. Λειτουργίας**. Εἶναι ἄριστη μὲν καὶ ἰστορικὴ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἐποχή του, ὅμως ἔχει καὶ ἀρκετὲς ἀνακρίβειες. Αὐτὸν τὸν δομινικανὸ μοναχὸ τοῦ 17^{οῦ} αἰῶνα, ποὺ παραθέτει 10 περίπου χειρόγραφα τῆς θείας Λειτουργίας, τὸν ἔχουν ἡδη ξεπεράσει ἄλλοι· π.χ. ὁ Ἀλέξιος Ἅ. Ντμιτριέφσκι, ὁ ὅποῖος μελέτησε πάνω ἀπὸ 350 Εύχολόγια καὶ Τυπικὰ δύο αἰῶνες ἀργότερα (μεταξὺ τῶν ὅποίων καὶ τὴν Διάταξη τοῦ Γεμιστοῦ, χωρὶς νὰ τὴν καταδικάσει ἢ ἀμφισβητήσει).

10. «‘Οπως καὶ ἀν ἔχη, ὅμως, τὸ πράγμα, δὲν μποροῦμε νὰ ἀποδώσουμε στὸ σύγγραμμα αὐτὸ καθολικὴ ἴσχυ». «Καθολικὴ ἴσχυ» εἶναι σχετικὸς ὅρος, ἐφ’ ὅσον δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἔχει κανένα χειρόγραφο, ἀν δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν καθ’ ὅλη ὑπόλοιπη σχετικὴ παράδοση. Ἄλλὰ ἀν ἡ Διάταξη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς ἐποχῆς τῶν Ἡσυχαστῶν Πατέρων δὲν ἔχει ἔστω σχετικὸ κῦρος, τότε ποιά τὴν ἔχει; Ἀκόμα ὁ Βαρβερινὸς Κώδικας ἀντιπροσωπεύει τὴν νοτιο-Ιταλικὴ παράδοση, τῆς περιφέρειας δηλαδή, ὅχι τῆς πρωτεύουσας. Καὶ σὲ τί ἀντιφάσκει ἡ Διάταξη τοῦ Δημ. Γεμιστοῦ στὴν παράδοση;
11. Ἡ τελευταία ἐρώτηση· εἶναι σωστὸ νὰ λέμε· «Δὲν ἔχω τὸν χρόνο νὰ ἐρευνήσω ἀπὸ κοντὰ αὐτὰ τὰ κείμενα, γιὰ νὰ διαπιστώσω, ἐὰν τὰ πράγματα ἔχουν ὅπως πιστεύει ἡ I.M.B.»; Ἀφοῦ ἡδη μπῆκε σὲ κόπο νὰ θίξει τόσο σοβαρὸ θέμα, τί θὰ πεῖ «[τώρα] δὲν ἔχω χρόνο». Παρὰ νὰ ἔγραφε τόσο μεγάλο ἄρθρο, καλύτερα τὸν ἵδιο χρόνο νὰ ἀφιέρωνε στὴν στοιχειώδη ἐρευνα γιὰ τοὺς ἀναφερθέντες

έπιστήμονες. Ό Ν. Κρανσοσέλτσεβ, παραδείγματος χάριν, ἀσχολήθηκε κυρίως μὲ τὰ **έλληνικὰ χειρόγραφα**, ὅχι ρωσσικά, μάλιστα καὶ πρὶν τὸν 13^{ον} αἰῶνα. Ἐπίσης δὲν βρῆκε χρόνο ὃ διντως φιλόπονος Ἱερεὺς τουλάχιστον γιὰ νὰ δεῖ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου τοῦ Ρ. Τάφτ, ὅπου ἀναφέρεται σὲ πολλὰ ἄγια ποτήρια – «Ἡ Μεγάλη Εἴσοδος»; Αὐτὰ τὰ ζητήματα θέλουν καὶ τὸν χρόνο καὶ τὸν κόπο. Ἐν δὲν τοὺς ἔχει κανείς, δὲν πρέπει οὔτε νὰ κάνει κατηγορηματικὲς δηλώσεις, οὔτε νὰ κρίνει τοὺς ἄλλους, οἵ ὅποιοι προσπαθοῦν νὰ βρίσκουν καὶ τὸν χρόνο καὶ τὸ κουράγιο γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦν μ' αὐτά. Νὰ μᾶς συγχωρέσει ὁ π. Βασίλειος, ἀλλὰ τέτοια ἀτοπήματα δὲν ἀρμόζουν σ' αὐτόν, ποὺ κυριολεκτικὰ ἀναλώνεται γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ τέλος, γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Αὐτὸ καὶ ἄλλα παρόμοια λειτουργικὰ θέματα πάντα συζητιοῦνται ἀδελφικὰ μεταξὺ τῶν ἀγιορειτῶν πατέρων, καὶ στὶς κατ' ἵδιαν καὶ στὶς κοινὲς συναντήσεις. Τὸ ὅτι οἱ ἄμεσοί μας προκάτοχοι δὲν χρησιμοποιοῦσαν πολλὰ ἄγια ποτήρια, δὲν εἶναι καθόλου παράξενο, ἐφ' ὅσον σ' ὅλην τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια εἶχε μειωθεῖ τόσο πολὺ ἡ προσέλευση τοῦ λαοῦ στὴν θεία Κοινωνία, καὶ αὐτὸ εἶχε ρίζωθεῖ τόσο πολύ, ποὺ ἀκόμα τὰ χειρόγραφα διατάζουν μετὰ τὸ «Μετὰ φόβου...» ἀμέσως νὰ λέγεται «Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου...». Ἀλλὰ καὶ ἡ προσπάθεια τῶν Κολλυβάδων Πατέρων μᾶς τὸ θυμίζει. Πάντως, εἴτε ἔνα ἄγιο ποτήριο προσκομίζουμε στὴν Μεγάλη Εἴσοδο, εἴτε πολλὰ γεμάτα, εἴτε πολλὰ ἄδεια, αὐτὸ δὲν θίγει τὴν μεταξύ μας ἀγάπη καὶ τὴν ἐνότητα· χάριτι Θεοῦ περιχωροῦμε ὁ ἔνας τὸν ἄλλο.

Ἐκ τῆς Ἰ.Μ.Μ. Βατοπαιδίου

16/29 Νοεμβρίου 2017